HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואפילו מלא חרדל. שהכלי אינו נוגע בכולו אלא במה שסמוך לדפנות והאמצעיים מיטמאין מן האויר ואי אתה יכול לומר שזה מטמא את זה [6]שהרי אין כביצה בכל אחד ועוד אין אוכל מטמא אוכל ועוד אם כן זה שני וזה שלישי והשלישי לא יעשה רביעי לטמא את האמצעיים: **ויהא כלי חרס מיטמא מגבו.** בנגיעה: **מק"ו.** דתוכו גלי לך קרא[7] מה שאין כן בשאר כלים [8] וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מה כלי שטף שאין מיטמאין מאוירן אלא נגיעה כדילף לקמיה תוכו של זה ולא תוכו של אחר: **מיטמאין מגבן.** בנגיעה כדכתיב (ויקרא יא) וכל אשר יפול עליו וגו' עליו משמע דנגע ולא שנא גבו ולא שנא תוריו[9]: **כלי פשוט.** מדקפיד אפתיחה שמע מינה בכלי חרס קאי דאיזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס וכי אין צמיד פתיל עליו הוא דטמא [10]**הא יש צמיד פתיל עליו טהור ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירין מק"ו ומה** [11]**כלי חרס שאין מיטמא מגבו מיטמא מאוירו כל הכלים שמיטמאין מגבן אינו דין שמיטמאין מאוירין אמר קרא תוכו תוכו של זה ולא תוכו של אחר והני תוכו הא דרשינהו** [1]**ארבעה תוכו כתיבי** [2]**תוכו תוך תוכו תוך חד לגופיה וחד לג"ש וחד תוכו של זה ולא תוכו של אחר וחד** [3]**תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף** [4] **ולא יהו כל הכלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובנגיעה מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו אינו מיטמא מגבו כל הכלים שאין מיטמאין מאוירין אינו דין שאין מיטמאין מגבן אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא האי הוא דכי אין צמיד פתיל עליו טמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור הא כל הכלים בין שיש צמיד פתיל עליהם בין שאין צמיד פתיל עליהם מיטמאין: **מתני'** [5]**טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ: גמ'** תנו רבנן [6]**גולמי כלי עץ טמאין** [7]**פשוטיהן טהורין** [8]**גולמי כלי מתכות טהורין** [9]**פשוטיהן טמאין נמצא טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ** [10]**ואלו הן גולמי כלי עץ כל שעתיד לשוף לשבץ לגרר לכרכב להטיח בטונס מחוסר כן או אוגן או אוזן טמא מחוסר חטיטה טהור מחוסר חטיטה פשיטא לא צריכא** [11]**דחק קפיזא בקבא** [12]**ואלו הן** [13]**גולמי כלי מתכות כל שעתיד לשוף**

איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרם. אבל אי לא כתיב פתוח ע"כ הוה מוקמינן ליה בכל הכלים ולא הוה ידעינן מאי למידרש מהוה: (לעיל) **ומה כל הכלים שאין מיטמאין מאוירין בו'.** וא"ת מה לכל הכלים שכן נעשו אב הטומאה וכסמוך נמי דעבד ק"ו איפכא שיהו כל הכלים מיטמאין מאויר איכא למיפרך מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה וי"ל דלאו מכח כלי עביד ק"ו אלא מכח גב ואויר ומיהו למאי דפריסת לעיל דהאי ק"ו הוי כמו מה מצינו דלא מקשה כל חד וחד תיקוס אדוכתיה קשה דבמה מצינו ליכא למילף ליתן האמור של זה בזה דאיכא למיפרך כדפריסת ויש לומר כדפריסת לעיל שיש כאן שום סברא לעשות ק"ו אחד יותר מאחר ועוד האי ק"ו דהכא לא נקטיה כלל אלא לרווחא דמילתא דבסתם כלים כתיב טומאת מגע אף מגבן וכל הכלי אשר יגע בו הזב יטמא דמהיכא נמעטו כלי חרס ולשאר כלים דילפינן טומאת אויר מק"ו הייו מכח גב ואויר ולהכי איצטריך תוכו של זה ולא תוכו של אחר: **ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירין מק"ו.** ואם תאמר אם כן לא ליטמא מגבו להשתא מיתוקמא בכולהו קרא דכל כלי פתוח דבכולם טומאה קודמת לפתחן וי"ל דמ"מ לא מוקמינן ליה אלא בכלי חרס דכתיב ביה טומאת אויר בהדיא: [6]**וחד לגזירה שוה.** מופנית היא דהוה מצי למכתב וכל אשר יפול מהם בו כל אשר בו: **ואפילו כלי שטף מציל.** פירש בקונטרס דלא מיבעיא כלי חרס דאין מיטמא מגבו אלא אפילו כלי שטף דמיטמא מגבו מציל שגם כלי שטף אינו מקבל טומאה מאויר כלי חרס כדאמרינן בפסחים (דף כ.) וקשה לפירושו דאם כן מה חידוש יש בכלי שטף יותר מבכלי חרס ועוד דאיכא חידוש יותר בכלי חרס מבכלי שטף כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי ואוכלין בכלי חרס אינון דטהור אף ע"פ שהפנימי טמא דהוי רצופה טפי מבכלי שטף דאינו מקבל טומאה מאויר ונראה לפרש דקרא אצטריך לכלי שטף אף על גב דלאו מייתי הוא מחריב ביה אבל כלי חרס דמייתי הוא בלאו קרא ידעינן דאוכל ומחריב ביה וכן מוכח בשמעתא קמייתא דזבחים (דף ג.) דפריך ומי אמר רבא חטאת שחטה על מי שמחוייב חטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשרה אלמא דמיינה מחריב בה דלא מיינה לא מחריב בה ותנן אפילו כלי שטף מציל ומשני התם גבי קרא דארבעה תוכו כתיבי:

להטיח בטונס. הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין (ד' כ.) [14]אמר כלי עץ מאימתי מקבלים טומאה העריסה והמטה משישופס בעור הדג ותירץ דשיפה דהתם היינו להסיר את הקסמים הגדולים שמזיקין ליושב עליה אבל שפייה דהכא אינה אלא לנוי בעלמא להחליקו ולצחצחו: מאי

דופנותיו מתוכו קאמר: **מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו.** אלא נגיעה: **אין מיטמא מגבו.** אפילו בנגיעה כו': **אמר קרא וכל כלי פשוט.** דמדאדכר פתיחה בכלי חרס קאמר וכתיב הוא דאמר רחמנא בצמיד פתיל מכלל דאינך אפילו יש צמיד פתיל עליהן טמאין אלמא מגבן [15]נטמאו: **גולמי.** שלא נגמרה כל מלאכתן כדמפרש ואזיל אבל נגמרה חקיקתן ורואיין הן לתשמישן: **פשוטיהן.** **אפילו נגמרה מלאכתן: טהורין.** דאיתקש עץ לשק דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק מה שק מטלטל מלא וריקן אף כל מטלטל מלא וריקן[16]: **גולמי כלי מתכות טהורין.** ולקמן [ע"ב] מפרש טעמא: **פשוטיהן טמאין.** אם נגמרה כל מלאכתן דכלי מתכות לא איתקוש לשק וטומאת כלי מתכות כתוב בפרשת מדין (במדבר לא) אך את הזהב ואת הכסף וגו': **נשוף.** לשפשף בדבר המחליקן ומצחצחן כמו שעושין בעשב שקורין אספריל"א: **נשבץ.** לשון משבצות [שמות כח] מרמצן[17] עשויין כמזלגים קטנים כמו ומפקי ליה ברמצא דפרזלא במסכת נדה (דף סב.) כלומר שמחוסרין לתקוע בהן מסמרות ומשבצות לנוי כמו שעושים בארגז הנשים: **לגרר.** בהיטונא להחליק: **לכרכב.** [18]שחוקק בהן חקיקות [19]גדולות וכרכוב כדרך שעושים בכיסוי תיבות ופספלים: **להטיח בטונס.** דג הוא כמו שנינו באלו טרפות (לקמן פו:) אפונס ואטונס ושפין בעורו כלי עץ להחליק וכדאמר בסנהדרין (דף כ:) משישפשף בעור הדג: **או שמחוסר כן.** בסיס ליושב עליו: **אוגן.** שפה לפיו כמו שעושין לכלי ששותין בו יין לנוי: **אוזן.** אנס"א בלע"ז כמו שעושין לקופה ולגפה: **מחוסר חטיטה.** טהור דלאו כלי הוא: **דחק קפיזא בקבא.** כלי שבדעתו לאוכל עד שיחזיק קבא חקק בו ג' לוגין ואע"פ שראוי למלאכה הוא ל ושם קב התחיל בו ודעתו להשלימו לא הוי גמר מלאכה: לשוף

[6] [שבת פד:], [ב"ב כ.], [ג] זבחים ג.,
[7] [תוספתא פ"א הי"ב],
[8] שבת קג. ע"ש,
[9] [תוספתא דכלים פ"ב דב"מ ה"ה], [10] [תוכו רש"ן], [11] [שמיני פרשה ז], [12] [מגיגה כו:],
[13] [נדל"ל תרגומו מרמצן],
[14] [עיין פרש"י פרשה תרומה כז פ"ה], [15] עיין רש"ל,

תורה אור השלם

1. וְכֹל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא:

במדבר יט טו

2. וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ יִטְמָא וְאֵתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: ויקרא יא לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' כלי שטף מציל ולא: (ב) רש"י ד"ה מק"ו וכו' בשאר כלים וגם בנגיעה ליתו בק"ו הס"ד: (ג) ד"ה תוכו וכו' ואפי' כלי שטף מציל דלא מיבעיא אם פנימי גם הוא וכו': (ד) בא"ד וכתיב כל כל"ל ואות ו' נמחק:

מוסף רש"י

ואפילו מלא חרדל. שאין נוגע בתער אלא גרגרין שאלל הדפנות ואפילו הכי טולו טמא מן האויר (נדה יז:). **ארבעה תוכו כתיבי.** כילה, תוכו תרי זימני וכדרוש תוך וכדרוש תוכו, דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתיב תוכו למיעוטא, וכן בחבירו (זבחים ג:). **ולא תוכו של אחר.** למעוטי כלי שטף מטומאת אויר אע"פ נגע (שם). **לכרכב.** לשון סיקף מרין עגולה (זבחים סב.) והוא כמו שעושים מרילין עגולין בקרטי לפני המיטות ופספלי הגן (שמות כז ה). **דחק קפיזא בקבא.** בגולם גדול הראוי לאוק בו קב מקק שלא לוגין (שבת קג. עי"ש).

שיטה מקובצת

[6] שהרי אין כביצה בכל אחד. נ"ב פי' ואין פחות מכביצה מְמַנָּא כך מצאתי בס"י: [7] מק"ו דתוכו גלי לך קרא שמיטמא מאוירו מה שאין כן בשאר כלים וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מכלי שטף שאין:
[8] באיזה כלי הרגילה תורה: [9] ולא מיבעיא אם פנימי הוא של חרס דמציל דכיון: [10] אלא אפי' פנימי כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחוץ. ונ"ב פי' ואיכא למימר כיון דבחיצון שרץ תלוי באויר כמאן דמליא טומאה הוי וכאילו נגע בה [השרץ] בכלי שטף קמ"ל דמציל. [כ"מ בגליון רש"י ז"ל כתב יד ישן]: [11] אבל כלים אין מיטמאים מאויר כלי חרס דתניא בפסחים יכול:
[12] אלמא מגבן מיטמאים הס"ד: [13] לכרכב שחוקק בהם חקיקות עגולות בכרכוב כדרך שעושים בכסאות תיבות ובספסלים:
[14] הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין אמרינן:

עין משפט נר מצוה

קפא א מיי' פי"ד מהל' כלים הל"א [ופכ"א מהל' טומאת מת הל"ח]:
קפא ב מיי' פי"ד מהל' כלים הל"א ט:
קפב ג מיי' שם פ"א הל"ט י ופ"ה ה"א [ופ"ח ה"ב]:
קפג ד מיי' שם פ"ה הל"א [ופ"ח הלכה ה]:
קפד ה מיי' שם פ"ה הלכה י [ופ"ח הלכה ה]:
קפה ו מיי' שם פ"ח הל"א [ה]:
קפו ז מיי' שם פ"א הל"ט [ופ"ח ה"ה]:
קפז ח מיי' שם פ"ה הל"א:
קפח ט מיי' שם פ"ח הלכה ב:

לעזי רש"י

אשפריל"א. שבצבוץ (צמח ששימש להעביר חספוס).
אנש"א. אוזן, ידית (של כלי).

רבינו גרשום

ואיזהו כלי שטומאה קודמת לפתחו. כלומר שאין טמא מגבו אלא דרך פתחו: אמר קרא תוכו. כלומר תוכו של כלי חרש וכו': הני תוכו הא דרשינהו. כלומר לעיל: לא ארבעה תוכו כתיבי תוך תוכו תוך תוכו. כלומר מצי למיכתב תוך מאי תוכו לדרשא הוא דאתא: חד לג"ש. דדאמרינן לעיל כלומר נאמר תוכו ליטמא וכו' וחד תוכו ולא תוך תוכו כלומר דכתב וכל אשר בתוכו יטמא ולא תוך תוכו יטמא ואפי' כו': כלי שטף העומד לתוך התנור שתנור זו כלי חרש [הוא] וכלי שטף [6] זו כלי עור אבל פירות שבכלי שטף אין טמאין דכלי העומד בתוכו טמא ולא מה שבתוכו ומה אמר אפי' כלי שטף כלומר לא מבעיא כלי חרש דחשיב תוך דידיה וחשוב תוך תוכו אלא אפי' כלי שטף דאין חשוב תוך דידיה אפי' הכי מציל לפירות שבתוכו: ובנגיעה כלומר דנגע בתוכו ויהא טמא ולא יהו כל הכלים מטמאין בגבן כלומר בכלי עץ וכו' אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל וגו' כלומר שזו כלי חרש האי הוא דכי אין צמיד פתיל טמא שזו כלי חרש וכו' אלא כל הכלים כלומר של עץ בין שיש צמיד פתיל ובין שאין צמיד וכו': גולמי כלי עץ כדבענין לפרושי לקמן: וכל שעתיד לשוף אֲפֻלָּנִיר בלע"ז. לשבץ צַרְקַלִּישׁ. להטיח בטונס שטחין אותו להיות אדום: מחוסר כן. כלומר שולים על מה שהכלי יושב:

[6] נראה דל"ל וכלי שטף דהיינו כלי עור ומתכת ועץ היה נתון המגור כל הפירות שהיו נתון כלי שטף טהורין דכלי וכו'.